

Sprawozdanie merytoryczne
z realizacji zadania pt. „Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu
Parków Krajobrazowych w zakresie ochrony przyrody
i edukacji ekologicznej” wg harmonogramu rzeczowo – finansowego
do umowy nr WFOŚ/D/723/34/2015

*Uczestnicy wszystkich zadań edukacyjnych Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych
zostali poinformowani o dofinansowaniu zadań ze środków Wojewódzkiego Funduszu
Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku.*

**Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych –Wdzydzki
Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.**

Działania podjęte w ramach zadania pn. „**Zrównoważony rozwój obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo we Wdzydzkim Parku Krajobrazowym poprzez minimalizowanie skutków działalności gatunków konfliktowych**”. Mając na celu zrównoważony rozwój obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo we Wdzydzkim Parku Krajobrazowym poprzez minimalizowanie skutków działalności gatunków konfliktowych w 2015r. podjęto kompleksowe działania w zakresie ochrony miejsc cennych przyrodniczo i minimalizowania wpływu gatunków konfliktowych.

W celu podwyższenia świadomości przyrodniczej społeczeństwa w kierunku prowadzonych przez Park działań odnoszących się do gatunków konfliktowych przeprowadzono szereg zadań z zakresu edukacji ekologicznej. Przeprowadzono liczne zajęcia i pogadanki dla dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych. Zajęcia odbywały się w Sali edukacyjnej WPK oraz szkołach powiatu kościerskiego. Dodatkowo dla zainteresowanych zorganizowano terenowe wyprawy w miejsca występowania żurawi i bobrów. Program zajęć dostosowany był do wieku odbiorców i zawierał się w trzech grupach tematycznych (pierwsza dotyczyła bobra – „Bóbr budowniczy”, „Bobrowisko” , druga grupa tematów była związana z żurawiem i kormoranem – „Poznajcie żurawia i kormorana”, natomiast trzecia poniekąd podsumowująca dotyczyła przyczyn i skutków działalności gatunków konfliktowych, oraz sposobów radzenia sobie z nimi – „Co to są szkodniki?”, „Gatunki konfliktowe”). Podsumowaniem cyklu szkolnych zajęć były ogłoszone konkursy. Przeprowadzono je w kilku kategoriach wiekowych. Zadaniem najmłodszych mieszkańców powiatu kościerskiego było przygotowanie prac plastycznych (indywidualne prace – przedszkola, klasy 0 i I szkoły podstawowej) „Bóbr, żuraw i kormoran w środowisku naturalnym”, trochę starsi (klasy II i III szkoły podstawowej) w grupach - klasach tworzyli gry dotyczące biologii i ekologii bobra oraz w drużynach 3 osobowych (reprezentanci szkoły) brali udział w turnieju wiedzy „Poznaj bobra , żurawi i kormorana”. Najstarsi czyli uczniowie klas IV-VI i gimnazjów w grupach opracowywali scenariusze zajęć i przeprowadzili wywiad środowiskowy na temat gatunków

konfliktowych. Przeprowadzono również I-III etap, mającego wieloletnią tradycję, ogólnopolskiego konkursu Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski.

Na potrzeby zajęć edukacyjnych i konkursów zakupiono artykuły papiernicze, artykuły spożywcze, w celu zapewnienia drobnego poczęstunku laureatom konkursu oraz nagrody w postaci książek, sprzętu elektronicznego i turystycznego oraz pomoce dydaktyczne dla klas biorących udział w grupowych konkursach. W związku z organizacją wystawy konkursowych prac plastycznych w jednym z kościerskich Galerii Handlowych zakupiono ramy zatraskowe w celu ich ekspozycji. W ramach doposażenia sali edukacyjnej uzupełniono zasoby czytelnicy przyrodniczej o nowe pozycje książkowe oraz zakupiono pokarm dla rybek i akcesoria akwaryistyczne w celu utrzymania słodkowodnego akwarium.

Pragnąc dotrzeć z informacją o gatunkach konfliktowych do wszystkich mieszkańców Parku sołtysom wsi z terenu Parku przekazane zostały plakaty i broszury edukacyjne informujące o gatunkach konfliktowych. W tym celu zlecono graficzne opracowanie broszur i plakatów, profesjonalne wykonanie rysunków bobra, żurawia i kormorana oraz zakupiono kolorową drukarkę formatu A3 w celu wydrukowania niezbędnych materiałów.

W ramach realizacji projektu pracownicy Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego brali udział w masowych akcjach plenerowych tj. Pomorskie Targi Rolno - Przemysłowe w Lubaniu, Kaszubska Jesień w Lubaniu, Rodzinny Rajd Rowerowy we Wdzydzach, Święto sielawy we Wdzydzach. Na parkowym stoisku edukacyjnym, poświęconym gatunkom konfliktowym, przeprowadzano konkursy z wiedzy, motywujące do zgłębienia wiedzy przyrodniczej i problemu dotyczącego tych gatunków. Na te potrzeby zakupiono drobne nagrody edukacyjne w postaci zakładki do książek i podkładek pod kubki z QR kodami odsyłającymi do strony internetowej ze szczegółowymi informacjami odnośnie wyżej wymienionych gatunków. Na potrzeby imprez masowych wykonano roll-up'y o gatunkach konfliktowych, ich znaczenia w przyrodzie oraz sposobów radzenia sobie ze skutkami ich występowania i działalności (na roll-up'ach wykorzystano ww. profesjonalne rysunki bobra żurawia i kormorana) oraz zakupiono paliwo do samochodów służbowych.

W ramach działań edukacyjnych na temat gatunków konfliktowych, występujących na obszarze Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego, zorganizowano jednodniowe warsztaty terenowe. W zajęciach udział wzięli samorządowcy, urzędnicy instytucji odpowiedzialnych za ochronę środowiska i zagospodarowanie terenu w powiecie kościerskim. Głównym celem zadania było pokazanie zarówno pozytywnej roli w środowisku gatunków uważanych za konfliktowe, jak również przedstawienie sposobów radzenia sobie z ich działalnością i wpływem na środowisko. Tego typu akcja odbywa się corocznie i każdorazowo ukazuje inne aspekty ochrony przyrody i krajobrazu WPK. Warsztaty miały formę jednodniowego spływu kajakowego (rzeką Wdą, przez Krzyż Jezior Wdzydzkich do Wdzydz) oraz prelekcji. W ramach zadania wynajęto kajaki oraz wykwalifikowanych przewodników kajakowych do zabezpieczenia spływu. Po całodziennych zajęciach uczestnikom zapewniono poczęstunek.

W ostatnich latach można zaobserwować znaczny wzrost populacji bobra europejskiego na terenie Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego, co wiąże się z nasileniem szkód powodowanych przez te zwierzęta. Na przełomie października i grudnia przeprowadzono inwentaryzację miejsc występowania bobra europejskiego na obszarze WPK. Badania te polegały na kontroli cieków wodnych i wód otwartych znajdujących się w granicach Parku. Liczebność populacji bobra europejskiego na badanym obszarze określono opierając się na

założeniu, że w Polsce rodzina bobrza składa się najczęściej z 4 osobników. Zinventaryzowano 14 stanowisk bobra europejskiego uznanych za rodzinne. Liczebność populacji wynosi 56 osobników. Ssaki te zasiedlają głównie zachodnią część badanego obszaru. Inwentaryzacja miejsc występowania i żerowania tego ssaka pozwoliła określić skalę jego działalności w środowisku. Do realizacji zadania zakupione zostało paliwo do samochodów służbowych i łodzi oraz odbiorniki GPS.

Bobry budują tamy w precyzyjnie wybranych miejscach, tam gdzie nawet niewielka działalność bobrów może szybko doprowadzić do powstania dużych rozlewisk, powodując straty gospodarcze w rolnictwie i leśnictwie. Jednym ze sposobów ograniczenia szkód powodowanych przez bobry jest instalowanie przepustów w tamach bobrowych, które pozwalają na utrzymanie stałego poziomu wody w rozlewisku, co ogranicza ewentualne szkody. Pracownicy Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego wykonali pięć przepustów w tamach bobrowych na jednym z cieków wodnych na obszarze użytku ekologicznego „Przerębska Huta”. Prace polegały na umieszczeniu w tamie plastikowej rury o średnicy 20 cm, która będzie działać jak syfon regulujący poziom wody w stawie bobrowym. W ramach realizacji działania zakupiono rury kanalizacyjne, drobny sprzęt budowlany m.in. pręty, młotek, siekierę oraz paliwo do samochodów służbowych.

W celu ochrony zadrzewień na brzegach jezior, wysp i rzeki podjęto szereg zadań związanych bobrem, który w tych siedliskach powoduje największe zmiany. W celu ochrony tarlisk endemicznej troci jeziorowej osłonięto wybrane drzewa rosnące wzdłuż rzeki Wdy siatką stalową oraz smarowano drzewa specjalną mieszanką żywicy z piaskiem. Działania te pozwolą ochronić drzewa przed wycinaniem ich przez bobry. Celem ochrony najcenniejszych drzew porastających brzegi jezior Wdzydzkich oraz drzew tworzących na wyspie Glonek grąd gwiazdnicowy, osłonięto wybrane drzewa siatką stalową oraz pokryto żywicą z piaskiem, by zminimalizować zgryzanie przez bobry. Do realizacji zadania zakupiono paliwo do samochodów służbowych i łodzi oraz siatkę stalową, paliki drewniane do wspierania siatki, a także specjalną żywicę z piaskiem, rękawice ochronne i pędzle. Realizując zadanie osłonięto siatką stalową wybrane drzewa na terenie Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego: na wyspie Glonek – 60 drzew, w miejscowości Loryniec nad rzeką Wdą -30 drzew, w miejscowości Przerębska Huta nad rzeką Wdą – 20 drzew. Specjalną mieszanką żywicy z piaskiem zabezpieczono 12 drzew nad jeziorem Radolnym przy ujściu rzeki Wdy oraz 12 drzew nad jeziorem Niedźwiadek, w miejscu działalności bobra .

W celu określenia wielkości populacji żurawia *Grus grus*, przeprowadzono inwentaryzację na terenie Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego. Prace wykonano metodą nasłuchu odbywających się par. Nasłuchy przeprowadzono we wczesnych godzinach porannych, w miejscach potencjalnego gniazdowania ptaków ze szczególnym uwzględnieniem obszarów podmokłych, torfowisk i zbiorników wodnych. W wyniku kontroli stwierdzono obecność dziewiętnastu par żurawi. Prowadzono również monitoring noclegowisk w czasie wędrówek. W ramach realizacji zadania zakupiono fotopułapki, namiot czatownia oraz paliwo do samochodów służbowych.

W ramach inwentaryzacji liczebności kormorana *Phalacrocorax carbo* zinventaryzowano Kompleks Jezior Wdzydzkich oraz jeziora Słupinko i Słupino w granicach WPK. Na terenie Parku nie stwierdzono gniazdujących kormoranów, natomiast zaobserwować grupy liczące do 700 osobników.

Mając na uwadze ochronę siedlisk troci jeziorowej, wykonano obsadzenie, wybranych bezdrzewnych odcinków brzegów rzeki Wdy, od okolic Lipusza do jeziora Schodno, sadzonkami olchy czarnej *Alnus glutinosa* zakupionej w szkółce drzew. Zakupiono 1 tysiąc sztuk sadzonek olszy czarnej. Wykonano nasadzenia na wybranych odcinkach Wdy – w pasie o łącznej długości 3 kilometrów przy odległościach pomiędzy sadzonkami od 2 – 3 m. 50 % sadzonek drzew (co drugie drzewko) zabezpieczono osłonkami przed bobrami.

Podwyższając kwalifikacje zawodowe i tym samym kompetencje w prowadzonych działaniach edukacyjnych i przyrodniczych na rzecz zrównoważonego rozwoju, pracownicy Parku brali udział w szkoleniach i konferencjach tematycznych. Szkolenie „Przewodnik turystyczny po Borach Tucholskich i Pojezierzu Krajeńskim” – Grażyna Sadowska, specjalista ds. edukacji.

Dodatkowo zakupiono uniwersalny obiektyw do aparatu służbowego oraz tarcicę drewnianą w postaci gontu. Tarcica posłuży do remontu dachu stelaża z mapą na pieszej ścieżce przyrodniczo - edukacyjnej we Wdzydzach.

Efekt ekologiczny

Zarówno bóbr, żuraw i kormoran zaliczane są do tzw. gatunków konfliktowych, które to, w świadomości przynajmniej części społeczeństwa, postrzegane są jako "szkodniki". Wizerunek ten w znacznej mierze kształtowany jest poprzez szkody, jakie powodują w miejscach żerowania. Nie dostrzega się natomiast istotnej, pozytywnej roli, jaką spełniają w środowisku naturalnym. Prowadzona przez pracowników edukacja ekologiczna ma na celu zmianę postrzegania tych zwierząt na bardziej pozytywny, co w konsekwencji ma przyczynić się do zapobiegania czy też ograniczenia powstawania sytuacji konfliktowych. W zajęciach edukacyjnych w I półroczu wzięło udział ponad 3 000 osób.

Czynny udział pracowników WPK w imprezach masowych był doskonałą okazją do przekazywania rzetelnej wiedzy nt. stanu środowiska naturalnego i obszaru chronionego, jakim jest Wdzydzki PK, położony na terenie Rezerwatu Biosfery “Bory Tucholskie”, a także przyczyn i skutków działalności gatunków konfliktowych na terenie Parku. Szacuje się, że w imprezach tych w sumie wzięło udział blisko 50 000 zwiedzających z terenu województwa pomorskiego (w tym powiatu kościerskiego), a także turystów odwiedzających nasze tereny z kraju i zagranicy, co umożliwiło udostępnienie informacji o projekcie szerokiemu i różnorodnemu gronu odbiorców.

W miejscu o największym negatywnym wpływie spowodowanym podtopieniami związanymi z tamami i stawami bobrowymi, wybudowano przepusty wodne, które, poza zmniejszeniem wpływu budowy tamy na okoliczne tereny, pozwalają pokazać jak w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju radzić sobie z problemem.

Ochrona drzew przed działalnością bobra polegała na osłonięciu drzew na wyspie Glonek siatką stalową co pozwoli zachować cenne przyrodniczo siedlisko jakim jest odnawiający się grąd gwiazdnicowy. Ochrona tego typu lasu, ujętego na liście siedlisk Natura 2000, ma kluczowe znaczenie dla bioróżnorodności wyspy planowanej jako rezerwat przyrody. Ochrona drzew nad rzeką Wdą ma duże znaczenie dla rozrodu endemicznej troci wdzydzkiej – ujętej w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt w kategorii EN. Wycinanie nadbrzeżnych drzew

powoduje bezpośrednie nasłonecznienie wody i zwiększenie tym samym strat w ikrze.

Inwentaryzacja żurawia i kormorana miała na celu zbadanie aktualnego stanu liczebności populacji tych gatunków. Wyniki przeprowadzonych badań pozwolą oszacować czy obecność żurawia i kormorana na terenie Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego może powodować duże szkody i sytuacje konfliktowe.

Nasadzenia olszą czarną mają na celu umocnienie brzegów rzeki oraz ograniczenie rozwoju roślin wodnych. Wykonane nasadzenie wpłynie również na poprawę warunków siedliskowych troci jeziorowej, poprzez zapewnienie odpowiedniego zacienienia wody, a w konsekwencji utrzymanie optymalnej temperatury do rozwoju narybku i smoltów.

Gatunki zwierząt chronionych objętych działaniami ochronnymi projektu

L.p.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Stopień zagrożenia gatunku z czerwonej księgi	Gatunek ujęty w Załączniku II Dyrektywy siedliskowej (TAK/NIE/Z gwiazdka)	Gatunek ujęty w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej
1.	Żuraw	<i>Grus grus</i>			TAK
2.	Kormoran	<i>Phalacrocorax carbo</i>		NIE	
3.	Bóbr europejski	<i>Castor fiber</i>		TAK	
4.	Troć jeziorowa	<i>Salmo trutta morpha lacustris</i>	EN	NIE	

Rodzaje siedlisk chronionych objętych działaniami z czynnej ochrony:

L.p.	Typ siedlisko	Nazwa łacińska	Powierzchnia (ha)	Typ siedliska ujęty w Załączniku I Dyrektywy Siedliskowej (TAK/NIE/Z gwiazdka)
1.	Grąd subatlantycki	<i>Stellario Carpinetum</i>		grąd subatlantycki (9160)
2.	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	<i>Salicetum albae, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae</i>		łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, olsy źródłiskowe (91E0)
	Bory i lasy bagienne	<i>(Ass Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis, Ass Vaccinio uliginosi-Pinetum sylvestris, Ass Pino mugo-Sphagnetum, Ass Sphagno girgensohnii Piceetum</i>		bory i lasy bagienne (91D0)

Infrastruktura kierująca ruch turystyczny, mająca na celu ochronę cennych walorów przyrodniczych.

Rodzaj wybudowanej/odnowionej infrastruktury: stelaż z mapą WPK

Elementy wchodzące w skład infrastruktury (rodzaj, sztuki): stelaż drewniany, szt. 1

Długość (mb) szlaku kierującego ruch turystyczny: 4 km

Forma ochrony obszaru, na którym wybudowano/odnowiono infrastrukturę: Wdzydzki Park Krajobrazowy, Natura 2000

Typy siedlisk chronionych objętych projektem (zaznaczyć czy są to siedliska ujęte w Załączniku I Dyrektywy Siedliskowej): bór chrobotkowy, bór świeży, ols, łąka wilgotna, torfowisko przejściowe

Edukacja Ekologiczna

Całkowita liczba odbiorców zajęć edukacyjnych: **3 000**

W tym:

Liczba osób biorących udział w szkoleniach:

Liczba osób uczestniczących w warsztatach: **3 000**

Liczba uczestników akcji plenerowych:

Nakład wydawnictwa (podać rodzaj wydawnictwa):

Oglądalność/Słuchalność audycji lub filmów:

Liczba wejść na stronę internetową: **średnio 6 400 miesięcznie / 76 706 przez cały rok**

Inne (podać rodzaj):

Liczba osób uczestnicząca w imprezach masowych z udziałem Parku: **ok. 50 000**